

Απομαγνητοφώνηση Ομιλίας κ. Γιάννη Μαυρή, στην παρουσίαση της Εθνικής Έρευνας για τη Διαφθορά στην Ελλάδα – 2007, σε διοργάνωση της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάδος στις 14-01-2008

Κυρία Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι, θα ήθελα καταρχήν να ευχαριστήσω την «Διεθνής Διαφάνεια» για την ευκαιρία που μας έδωσε να πραγματοποιήσουμε αυτή την έρευνα. Νομίζω ότι είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και χρήσιμη, όπως θα δείτε.

Να ξεκινήσω την παρουσίαση λέγοντας ότι το θέμα του επιστημονικού ορισμού και της εμπειρικής μέτρησης του φαινομένου της διαφθοράς δεν είναι ένα απλό εγχείρημα.

Η «Διεθνής Διαφάνεια» για την ποσοτική και ποιοτική αποτίμηση του φαινομένου της διαφθοράς σε παγκόσμιο επίπεδο χρησιμοποιεί τρία ερευνητικά εργαλεία.

- Το γνωστό CPI, το δίκτυο αντιλήψεων, θα έλεγα, για την διαφθορά.
- Το παγκόσμιο βαρόμετρο για την διαφορά.
- Τον δείκτη χρηματισμού, τον Bribe Payers Index.

Είναι τρία βασικά εργαλεία, μας βοηθούν να αποτιμήσουμε, να εκτιμήσουμε το φαινόμενο της διαφθοράς.

Ο πρώτος δείκτης, ο οποίος είναι και ο πιο γνωστός, βασίζεται σε έρευνες ειδικού πληθυσμού. Καταγράφει τις εκτιμήσεις του επιχειρηματικού κόσμου και ειδικών αναλυτών. Το 2007 κάλυψε 180 χώρες.

Είναι ένας σύνθετος δείκτης, οποίος προκύπτει από συνδυασμό ερευνών και για να περιληφθεί μια χώρα στον εν λόγω δείκτη πρέπει θα διατίθεται τουλάχιστον τρεις έρευνες ή τρεις πηγές στοιχείων για αυτή.

Ο δείκτης χρηματισμού βασίζεται και αυτός σε έρευνες ειδικού πληθυσμού. Στο 2006 κάλυψε 125 χώρες. Στην ουσία πρόκειται για μια κατάταξη των 30 μεγαλύτερων εξαγωγικών χωρών με βάση την τάση πολυεθνικών επιχειρήσεων από αυτές τις χώρες να δωροδοκούν κρατικούς αξιωματούχους, όταν δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό.

Πραγματοποιείται μεταξύ ανώτατων στελεχών επιχειρήσεων, επιμελητηρίων, τραπεζών των χωρών υποδοχής και αφορά την δραστηριότητα των πολυεθνικών στην χώρα τους.

Το παγκόσμιο βαρόμετρο για την διαφθορά είναι μια έρευνα κοινής γνώμης. Διεξάγεται από το 2003. Το 2007 κάλυψε 60 χώρες συνολικά. Διερευνά κυρίως τις αντιλήψεις, τις παραστάσεις της κοινής γνώμης σχετικά με την διαφορά και παρέχει γενικές ενδείξεις για την έκταση του φαινομένου.

Βασίζεται όμως στην Ελλάδα σε ένα σχετικά μικρό μέγεθος δείγματος 1.000 ατόμων, καλύπτει μόνο τις αστικές περιοχές, οι οποίες αποτελούν το 62% του πληθυσμού το 2001 στην Ελλάδα.

Επίσης, για λόγους συγκρισιμότητας σε διεθνές επίπεδο παρέχει στοιχεία μόνο για ορισμένους προεπιλεγμένους τομείς του δημόσιου, είναι και αυτό ένα ανοικτό επιστημονικό και θεωρητικό ζήτημα, πώς ορίζεται ο δημόσιος τομέας και επιπλέον, δίνει έμφαση στις υποκειμενικές αντιλήψεις και παραστάσεις της κοινής γνώμης.

Με βάση αυτές τις σκέψεις συζητήσαμε την ιδέα να πραγματοποιήσουμε μια εθνική έρευνα για την διαφθορά στην Ελλάδα, η οποία να λειτουργήσει ως ένα συμπληρωματικό εργαλείο επιστημονικό, που θα μας βοηθήσει να διερευνήσουμε τις ιδιομορφίες του φαινομένου της διαφθοράς στη χώρα μας.

Σε τι συνίσταται, κατά τη γνώμη μας, αυτή η συνεισφορά μιας τέτοιας έρευνας;

- Πρώτα απ' όλα αποτελεί, η εθνική έρευνα για την διαφθορά στην Ελλάδα, αποτελεί μια ερευνητική πρωτοβουλία του ελληνικού τμήματος της «Διεθνούς Διαφάνειας».
- Έχει συμπληρωματικό χαρακτήρα και υποβοηθά να την αποτύπωση των ιδιαιτεροτήτων του φαινομένου στην χώρα μας, διότι υπάρχουν τέτοιες ιδιαιτερότητες.
- Τρίτον, δίνει έμφαση στα πραγματολογικά δεδομένα του προβλήματος και λιγότερο στις κοινωνικές αντιλήψεις ή προσπαθεί τουλάχιστον σε αυτή την κατεύθυνση.

- Βασίζεται σε εξαιρετικά μεγάλο δείγμα, που επιτρέπει την λεπτομερέστερη καταγραφή του φαινομένου.
- Παρέχει πληροφορίες όχι μόνο στο ατομικό επίπεδο του ερωτώμενου, αλλά και στο επίπεδο του νοικοκυριού, το οποίο έχει μια σημασία.
- Επιπλέον, καλύπτει το σύνολο της χώρας. Δηλαδή, εκτός από τις αστικές περιοχές περιλαμβάνει και τις ημιαστικές και τις αγροτικές. Στην Ελλάδα έχει μια σημασία. Κατά συνέπεια είναι αντιπροσωπευτική του συνολικού πληθυσμού της χώρας.
- Έβδομο. Λόγω του διευρυμένου δείγματος και της μεθοδολογίας που έχει ακολουθηθεί με ανοικτές ερωτήσεις, με αυθόρμητες αναφορές καταγράφει το σύνολο των φορέων του δημόσιου τομέα στους οποίους παρουσιάζεται το φαινόμενο.
- Παρέχει αναλυτικές πληροφορίες, επιπλέον, για τα χρηματικά ποσά που έχουν ζητηθεί.
- Καλύπτει, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, τον χώρο του ιδιωτικού τομέα.
 - Ποια είναι η προσέγγισή μας; Τι μετράει, δηλαδή, η εθνική έρευνα για την διαφθορά;
 - Πρώτον, μετά την έκταση του φαινομένου. Το τι διαστάσεις έχει το φαινόμενο της διαφθοράς.
 - Δεύτερον, τον χρόνο στον οποίον συνέβη το περιστατικό. Επομένως, εάν καθιερωθεί ένα τέτοιο εργαλείο μπορούμε να έχουμε μια διαχρονική παρακολούθηση του φαινομένου που έχει, νομίζω, προφανή σημασία.
 - Τρίτον, καταγράφει το χώρο. Δηλαδή, στον δημόσιο τομέα την υπηρεσία ή την αντίστοιχη επιχείρηση στον ιδιωτικό τομέα. Την υπόθεση που αφορά, γιατί ζητούνται τα χρήματα. Το χρηματικό ποσό που ζητήθηκε.
 - Με αυτή τη λογική η σημασία της έρευνας μπορώ να πω ότι κωδικοποιεί είτε στα εξής:
- Πρώτον. Η έρευνα επιτρέπει, μια τέτοιου τύπου δειγματοληπτική, εάν θέλετε, έρευνα, με αυτό το δείγμα, επιτρέπει την ποσοτική εκτίμηση, το μέγεθος της κοινωνικής διαφθοράς που πλήττει σήμερα στη χώρα και τους πολίτες και τα νοικοκυριά.
- Δεύτερον. Επιτρέπει την αναλυτική χαρτογράφηση και τον εντοπισμό των κοινωνικών χώρων της διαφθοράς, δηλαδή τον χάρτη, αυτό που ονομάζουμε 'χάρτη της διαφθοράς' τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, πληροφορεί εξαιρετικά χρήσιμη και στις αρχές και στους αρμόδιους φορείς για την καταπολέμησή της.
- Τρίτον. Επιτρέπει την καταγραφή ενός αναλυτικού, θα έλεγα σε εισαγωγικά, «τιμοκατάλογου της διαφθοράς». Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει το κοινωνικά παγιωμένο ανά υπηρεσία ύψος του μέσου χρηματικού ποσού που ζητείται για την παράνομη συναλλαγή.

Δύο λόγια για την ταυτότητα της έρευνας.

Η έρευνα έχει ανατεθεί από το ελληνικό τμήμα της «Διεθνούς Διαφάνεια», είναι ποσοτική έρευνα κοινής γνώμης, με τηλεφωνικές συνεντεύξεις στα νοικοκυριά των ερωτώμενων και χρήση δομημένου ερωτηματολογίου.

Πληθυσμός αναφοράς είναι ο γενικός πληθυσμός 18 ετών και άνω. Εδώ υπάρχει μια διαφοροποίηση σε σχέση με το παγκόσμιο βαρόμετρο το οποίο καλύπτει τον πληθυσμό 15 ετών και άνω.

Εμείς επιλέξαμε να καλύψουμε τον ενήλικα πληθυσμό. Καλύπτει το σύνολο της χώρας, όπως είπα, συμπεριλαμβανομένων και των νησιών. Το δείγμα είναι αρκετά μεγάλο, είναι 6.000 άτομα. Πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια ενός μήνα περίπου τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του προηγούμενου έτους.

Η μέθοδος δειγματοληψίας που έχει ακολουθηθεί είναι η πολυσταδιακή στρωματοποιημένη δειγματοληψία.

Να προσθέσω ότι το τυπικό σφάλμα για αυτό το μέγεθος δείγματος υπολογίζεται σε συν, πλην, 1,3, δηλαδή θεωρούμε ότι είναι αρκετά ικανοποιητικό για τα μεγέθη στα οποία αναφερόμαστε.

Κατ' αρχήν, θα μιλήσουμε για την έκταση της διαφθοράς στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα.

Η βασική ερώτηση που χρησιμοποιείται είναι, «Εάν για σας προσωπικά σε κάποιο άλλο μέλος του νοικοκυριού σας έχει τύχει ποτέ να ζητήσουν χρήματα εκτός από τα νόμιμα ή κάποιο άλλο αντάλλαγμα για

να προχωρήσει πιο γρήγορα ή να τακτοποιηθεί κάποια υπόθεση ή άλλη εκκρεμότητα που είχατε με δημόσια υπηρεσία, υπουργείο, οργανισμό, δημόσια επιχείρηση και τα λοιπά», είναι αρκετά αναλυτική η διατύπωση, ακριβώς για να συμπεριλάβουμε το σύνολο των περιπτώσεων που εμπίπτουν σε αυτό το φαινόμενο και αντίστοιχα στον ιδιωτικό τομέα, μια αντίστοιχη διατύπωση που στην ουσία αφορά την αγορά, συναλλαγή ή άλλη υπόθεση ή εκκρεμότητα που είχατε με ιδιωτική εταιρεία ή επιχείρηση ή κάποιον ιδιώτη επαγγελματία.

Στον δημόσιο τομέα το 12% των ερωτηθέντων στα 6.000 άτομα απαντά ότι έχει ζητηθεί από τους ίδιους προσωπικά, το 6% ότι ζητήθηκε σε κάποιο άλλο μέλος του νοικοκυριού, 2% απαντούν και τα δύο και 79% απαντάει ότι δεν έχει ζητηθεί από αυτούς.

Θα δούμε στη συνέχεια τη σημασία και την προβολή στον πληθυσμό αυτών των αριθμών που ενδεχομένως φαίνονται μικροί, δεν είναι όμως καθόλου μικροί.

Αντίστοιχα στον ιδιωτικό τομέα υπάρχουν αντίστοιχα ποσοστά 6% σε ατομικό επίπεδο, 2% σε επίπεδο άλλου μέλους του νοικοκυριού και 1% και τα δύο.

Εάν δούμε αθροιστικά τι σημαίνει αυτό και αναφερόμαστε, στο συνολικό μέγεθος, το 20% των νοικοκυριών δηλώνει ότι έχουν ζητηθεί από αυτούς, από τα μέλη του, χρήματα και στον ιδιωτικό τομέα το 9%.

Εάν θέλουμε να προβάσουμε στον πληθυσμό των νοικοκυριών της χώρας που το 2001 ήταν περίπου 3.700.000 νοικοκυριά ή στο σύνολο των πολιτών της χώρας, τον ενήλικα πληθυσμό, τα 8.835.000 άτομα, βλέπουμε ότι στην ουσία αντιστοιχεί στις 733.000 νοικοκυριά στον δημόσιο τομέα ή πάνω από ένα εκατομμύριο πολίτες και αντίστοιχα στον ιδιωτικό τομέα 330.000 νοικοκυριά ή 618.000 δηλώνουν ότι έχουν πέσει θύματα τέτοιων περιστατικών.

Τώρα, ο χρόνος που έχει σημειωθεί το περιστατικό έχει μια σημασία με την έννοια ότι θέλουμε να καθιερώσουμε, μέχρι στιγμής δεν υπάρχει αντίστοιχη έρευνα πλην ίσως αυτής που αναφέρθηκε ο κ. Παπαδημητρίου, επομένως δεν έχουμε βάση αναφοράς, από φέτος που ξεκινάει αυτή η έρευνα έχουμε την δυνατότητα να το μετράμε και να αναφερόμαστε στους προηγούμενους δώδεκα μήνες, εν πάση περιπτώσει, τα περιστατικά τα οποία παραδέχονται οι πολίτες, δηλώνουν ότι έχουν συμβεί, το 42% έχει συμβεί ως προς τον δημόσιο τομέα στους δώδεκα μήνες το 2007, το 57% παλαιότερα, στον ιδιωτικό τομέα το 47% δηλώνει φέτος, δηλαδή το 2007, το 51% παλαιότερα, επομένως βλέπουμε ότι είναι σχετικά πιο πρόσφατα τα περιστατικά στον ιδιωτικό τομέα.

Τώρα, εάν κάνουμε την αναγωγή πάλι στο σύνολο του πληθυσμού, αυτό σημαίνει ότι στον δημόσιο τομέα το ποσοστό που μας ενδιαφέρει είναι 8% για φέτος, για το 2007, 12% παλαιότερα, αυτό το 8% νομίζω ότι πρέπει να συγκρατήσουμε και αντίστοιχα στον ιδιωτικό τομέα το 4%, δηλαδή η σχέση δημοσίου προς ιδιωτικό τομέα είναι δύο προς ένα.

Να μιλήσουμε λίγο πιο συγκεκριμένα για το 2007, που είναι το έτος αναφοράς μας. Τα αντίστοιχα νούμερα είναι 293.000 νοικοκυριά ή 530.000 πολίτες στον δημόσιο τομέα, 147.000 νοικοκυριά, 265.000 πολίτες στον ιδιωτικό τομέα.

Τώρα, να περάσουμε στην υπηρεσία περιστατικού της διαφθοράς, δηλαδή να καταγράψουμε λίγο τους όρους όπου εμφανίζεται η διαφθορά αρχίζοντας από τον δημόσιο τομέα.

Βλέπουμε ότι στην πρώτη θέση κατατάσσονται τα δημόσια νοσοκομεία. Στην δεύτερη σειρά είναι οι πολεοδομίες, ακολουθούν οι Εφορίες, το Υπουργείο Μεταφορών, οι Δήμοι, το Υπουργείο Υγείας, κάποια Ασφαλιστικά Ταμεία, το Ι.Κ.Α. στη συγκεκριμένη περίπτωση, Νομαρχίες, η Δ.Ε.Η., το Κτηματολόγιο, τράπεζες, ο Ο.Τ.Ε., δασαρχεία και άλλες αναφορές, ενώ υπάρχει και ένα 12% δηλώνει σε ποια υπηρεσία εκδηλώθηκε το περιστατικό.

Η αντίστοιχη εικόνα για τον ιδιωτικό τομέα, πάλι στην πρώτη θέση κατατάσσονται τα ιδιωτικά νοσοκομεία, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών υγείας είτε ως νοσοκομεία, αυτές είναι αυθόρμητες αναφορές των ερωτώμενων, γιατροί, ιατρεία, τράπεζες, ο δικηγορικός κλάδος, νομικές υπηρεσίες αλλά και αρκετά άλλα επαγγέλματα που σχετίζονται είτε με το κατασκευαστικό κύκλωμα, την αγορά ακινήτων και άλλους επαγγελματικούς χώρους.

Να πω ότι στην ουσία σε κάποια από αυτά τα επαγγέλματα, όπως για παράδειγμα τους δικηγόρους ή τους νομικούς ή μηχανικούς και εργολάβους στην ουσία εδώ παραπέμπει συναλλαγή πάλι στον δημόσιο τομέα, επομένως, έχουμε μια σύμπραξη όχι με την έννοια του κ. Αλογοσκούφης, αλλά κακώς νοούμενη προς όφελος και των δύο πλευρών, αλλά στην ουσία οι φορείς αυτοί εμφανίζονται ως ενδιάμεσοι διαμεσολαβητές της διαφοράς, επομένως ένα ποσοστό από αυτά που καταγράφουμε στον ιδιωτικό τομέα, γιατί έτσι το βιώνει ο πολίτης, στην ουσία πάλι αφορά την λειτουργία του κράτους.

Να περάσουμε σε κάτι πιο ενδιαφέρον και ίσως πρωτότυπο. Ποια είναι τα χρηματικά ποσά που ζητούνται στα περιστατικά διαφοράς;

Συγκρατώ εδώ στον δημόσιο τομέα μέσο όρο, να πω καταρχήν ότι στα έξι χιλιάδες άτομα του δείγματος τα 514 άτομα που δήλωσαν περιστατικά διαφθοράς στον δημόσιο τομέα τα μισά σχεδόν από αυτά δήλωσαν και το ποσό. Ο μέσος όρος είναι 1.313 € για τον δημόσιο τομέα, είναι υψηλότερος ο μέσος όρος για τον ιδιωτικό τομέα, 1.554 €. Επίσης και εδώ ένα σοβαρό ποσοστό δεν δήλωσε το ποσό.

Εάν δούμε με βάση τις διευκρινισμένες απαντήσεις, δηλαδή τα 271 άτομα που δήλωσαν ποσά για τον δημόσιο τομέα, περίπου 76%, δηλαδή τρεις στους τέσσερις έχουν πληρώσει, τους έχουν ζητηθεί μέχρι 1.000 € και το μεγαλύτερο μερίδιο αφορά ποσά έως 300 €.

Βεβαίως, υπάρχει και ένα τέταρτο περίπου των πολιτών που δηλώνουν μεγαλύτερα ποσά, έως και αστρονομικά ποσά. Υπάρχουν αναλυτικά όλα τα στοιχεία, δεν θα σας κουράσω με αυτά, είναι στη διάθεση οποιουδήποτε ενδιαφέρεται.

Υπάρχει μια διαφοροποίηση στον ιδιωτικό τομέα ακριβώς επειδή ο μέσος όρος των ποσών είναι υψηλότερος, δηλαδή τα ποσά κατά κανόνα είναι σχετικά μεγαλύτερα.

Η διακύμανση επίσης είναι πάρα πολύ μεγάλη. Το δείγμα μας επιτρέπει να έχουμε μια αναλυτική καταγραφή περιπτώσεων. Νομίζω ότι έχει μια σημασία για την ανίχνευση του φαινομένου. Βλέπετε ότι τα ποσά ξεκινάνε από 40 € έως 5.000, για παράδειγμα στα νοσοκομεία.

Δηλαδή, μιλάμε για ποσά που αφορούν την καθημερινή μικροδωροδοκία, δεν μιλάμε φυσικά για το φαινόμενο της διαπλοκής αυτή τη στιγμή, δεν προσφέρεται μια τέτοιου τύπου έρευνα, αλλά, για παράδειγμα, υπάρχουν και ποσά που ξεπερνούν τις 100.000, τα αναφέρουμε ενδεικτικά, για παράδειγμα στον κατασκευαστικό κλάδο για έκδοση αδειών και ούτω καθεξής.

Θα περάσω τώρα σε μια σύγκριση της διαφθοράς κατά τομέα ξεκινώντας, καταρχήν, από την συνολική αποτύπωση του φαινομένου της διαφθοράς, έτσι όπως το αποτυπώνει την έρευνα το 2007 αναφερόμενο σε όλα τα χρόνια, ανεξαρτήτως, δηλαδή, του τελευταίου έτους, μπορούμε να δώσουμε το ποσοστό το οποίο μας ενδιαφέρει είναι το 26%, αυτό είναι το συνολικό ποσοστό νοικοκυριών που δηλώνει ότι έχει τύχει σε τέτοιο περιστατικό είτε φέτος είτε παλαιότερα.

Αυτό κατανέμεται σε 20%, για την ακρίβεια δεν κατανέμεται είναι 20% στον δημόσιο τομέα, 9% στον ιδιωτικό τομέα, η διαφορά που προκύπτει είναι διότι υπάρχουν και ερωτώμενοι οι οποίοι έχουν δηλώσει ότι έχουν τύχει θύματα διαφθοράς και στον ιδιωτικό τομέα και στον δημόσιο τομέα.

Εάν περιορίσουμε μόνο τις αναφορές στους τελευταίους δώδεκα μήνες τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 12%, 8% στον δημόσιο τομέα και 4% στον ιδιωτικό τομέα.

Πάλι για να έχουμε μια ποσοτική εκτίμηση για το φαινόμενο, μπορούμε να δώσουμε τα εξής νούμερα. Συνολικά, δηλαδή, στην χώρα μας 953.000 νοικοκυριά έχουν πέσει θύματα διαφθοράς είτε φέτος είτε σε προηγούμενη περίοδο, αυτό αντιστοιχεί σε 1.680.000 πολίτες, ενώ μόνο για το 2007 τα νοικοκυριά μπορούμε να τα υπολογίσουμε σε 340.000 και τους πολίτες σε περίπου 800.000.

Η συνολική κατανομή του χρόνου, αθροίζοντας τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα είναι 47% το 2007, περίπου τα μισά περιστατικά από αυτά που δηλώνονται έχουν συμβεί φέτος, το 53% παλαιότερα.

Εάν δούμε συγκριτικά πάλι την σύνθεση κατά τομέα των περιστατικών και των χρηματικών ποσών, βλέπουμε ότι στην ουσία ως προς τα περιστατικά, τον αριθμό των περιστατικών η σχέση δημόσιου τομέα προς ιδιωτικό είναι 2 προς 1, όμως τα χρηματικά ποσά επειδή τα ποσά που ζητούνται στον ιδιωτικό τομέα είναι υψηλότερα, η σχέση αυτή είναι περισσότερο αναλογική.

Σε 6.000 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα δηλώθηκαν, με δεδομένο, όπως σας είπα, οι μισοί δηλώνουν πόσο, αρνούνται να δηλώσουν όλοι, το αθροιστικό ποσό στη συγκεκριμένη έρευνα για τον δημόσιο τομέα προσεγγίζει τις 434.000 €, αντίστοιχα στον ιδιωτικό τομέα από 150 άτομο μόνο που δήλωσαν πόσο αθροίζουν 330.000 €.

Υπολογίζουμε τους μέσους όρους, αυτούς που σας έδειξε και πριν, γιατί με βάση αυτούς θα κάνουμε έναν υπολογισμό.

Αυτό, λοιπόν, που παίρνουμε ως βάση για την εκτίμηση του μεγέθους της διαφοράς με βάση το 8% των νοικοκυριών στον δημόσιο τομέα και το 4% των νοικοκυριών στον ιδιωτικό τομέα, εκτιμούμε τον αριθμό των νοικοκυριών που σας είπαμε πριν, εάν αυτό το πολλαπλασιάσεις, είναι ένας πολύ απλός αριθμητικός αλλά χρήσιμος υπολογισμός, μπορεί να υπολογίσει κανείς το ποσό της διαφοράς στον δημόσιο τομέα και στον ιδιωτικό τομέα, 385.000.000 € και 228.000.000 € και εάν αθροίσει κανείς αυτά τα μεγέθη καταλήγει σ' ένα μέγεθος το οποίο μπορεί να φτάνει τα 613.000.000 που κυμαίνεται από 550 έως 674.000.000.

Εάν θέλετε είναι μια άσκηση, έχει μια επιστημονική βάση, είναι μια προσέγγιση της πραγματικότητας που δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι δεν υποεκτιμούμε το φαινόμενο της διαφθοράς, πάντως νομίζω ότι είναι μια αρκετά χρήσιμη βάση για να ξεκινήσει κανείς να μελετά συστηματικά από εδώ και πέρα το φαινόμενο της διαφθοράς στη χώρα μας.

Σας ευχαριστώ.